

Siz Anarşist misiniz? Cevap sizi şaşırtabilir!

David Graeber

2000

İhtimaldir ki anarşistlerin kim oldukları ve neye inanıyor olabilecekleri hakkında önceden bir şeyler duymuşsunuzdur. İhtimaldir ki duyduğunuz her şey saçmalıktan ibaret. Birçok insan anarşistlerin şiddet, kaos ve yıkım yanlısı olduklarını, her türlü düzen ve örgütlenmeye karşı olduklarını ya da her şeyi havaya uçurmak isteyen çılgın nihilistler olduklarını düşünüyor gibi görünüyor. Oysa hiçbir şey anarşistlerle ilgili olarak, gerçeklikten bu kadar uzak olamaz. Anarşistler, basitçe söylersek, insanların zorlamaya gerek olmaksızın akılcı şekilde davranma yeteneğine sahip olduklarına inanan insanlardır. Bu, gerçekten de oldukça basit bir anlayıştır. Ne var ki bu, zenginlerin ve iktidar sahiplerinin her zaman son derece tehlikeli bulduğu bir anlayıştır.

En basit haliyle anarşist inançlar iki temel varsayıma dayanır. Bunlardan ilki, insanların olağan koşullar altında olabildiğince akılcı ve nazik oldukları ve onlara nasıl yapacaklarının söylenmesine gerek kalmadan, kendilerini ve topluluklarını örgütleyebilecekleridir. İkincisi ise iktidarın yozlaştırdığıdır. Hepsinden önemlisi, anarşizm, hepimizin yaşadığı en temel ortak ahlak ilkelerini benimsemiş ve bunları mantıksal sonuçlarına kadar izleme cesaretine sahip olma meselesidir. Bu size tuhaf görünse de en önemli yönleriyle muhtemelen zaten anarşistsiniz – sadece bunun farkında değilsiniz.

Günlük yaşamdan birkaç örnekle başlayalım.

Kalabalık bir otobüse binmek için sıra varsa sıranızı bekler ve polis olmasa bile başkalarını dirsekleyerek geçmekten kaçınır mısınız?

Eğer cevabınız “evet” ise, o zaman bir anarşist gibi davranmaya alışkınsınız demektir! En temel anarşist ilke öz-örgütlenmedir: insanların birbirleriyle akılcı anlaşmalara varabilmeleri ya da birbirlerine onurlu ve saygılı davranabilmeleri için adli kovuşturmayla tehdit edilmelerine gerek olmadığı varsayımı.

Herkes kendi başına akılcı bir şekilde davranabileceğine inanır. Eğer yasaaların ve polisin gerekli olduğunu düşünüyorlarsa, bunun tek nedeni diğer insanların öyle olduğuna inanmamalarıdır. Ama düşünenecek olursa-

nız, o insanların hepsi de sizin hakkınızda aynı şekilde hissetmiyor mu? Anarşistler, hayatlarımızı kontrol etmek için orduların, polisin, hapishanelerin ve hükümetlerin gerekli olduğunu düşünmemize neden olan nedeyse tüm toplum karşıtı davranışların, aslında bu orduların, polisin, hapishanelerin ve hükümetlerin mümkün kıldığı sistematik eşitsizlik ve adaletsizliklerden kaynaklandığını savunurlar. Tüm bunlar bir kısır döngüdür. Eğer insanlar fikirleri önemsizmiş gibi muamele görmeye alıştırlarsa öfkeli veya alaycı, hatta şiddet yanlısı olmaları muhtemeldir – ki bu da iktidardakilerin onların fikirlerinin önemsiz olduğunu söylemesini kolaylaştırır. Fikirlerinin gerçekten de başka herkesinki kadar önemli olduğunu anladıklarında ise son derece anlayışlı olma eğilimindedirler. Uzun lafın kisası: anarşistler, insanları aptal ve sorumsuz kılanın çoğunlukla iktidarın kendisi ve iktidarın etkileri olduğuna inanırlar.

Bir kulübün, spor takımının ya da kararların tek bir lider tarafından dayatılmayıp genel rızaya dayalı olarak alındığı herhangi bir gönüllü kuruluşun üyesi misiniz?

Eğer cevabınız “evet” ise, o zaman anarşist ilkelere göre çalışan bir örgüte üyesiniz demektir! Bir diğer temel anarşist ilke de gönüllü birlikteliktir. Bu basitçe demokratik ilkelerin sıradan hayata uygulanması meselesidir. Tek fark, anarşistlerin her şeyin bu çizgide örgütlenebileceği, tüm grupların üyelerinin özgür rızasına dayandığı bir toplumun mümkün olması gerektiğine ve dolayısıyla ordular, bürokrasiler ya da emir komuta zincirine dayalı büyük şirketler gibi tüm tepeden inmece, askeri örgütlenme tarzlarının artık gerekli olmayacağına inanmalarındadır. Belki de bunun mümkün olacağına inanmıyorsunuz. Belki de inanıyorsunuz. Ancak tehdit yerine ortak karar [consensus] yoluyla bir anlayışa vardığımız her seferinde, başka bir kişiyle bir anlaşmaya vararak veya başka bir kişinin özel durumunu veya ihtiyaçlarını dikkate alarak gönüllü bir düzenleme yaptığımız her seferinde, farkında olmasanız bile anarşist oluyorsunuz.

Anarşizm, insanların kendi tercihlerini gerçekleştirmekte özgür oldukları zaman, aynı derecede özgür olan –ve bu nedenle başkalarına karşı

sorumluluklarının bilincinde olan– başkalarıyla ilişki kurdukları zaman sergiledikleri davranış biçimidir. Bu da çok önemli başka bir noktaya götürür: insanlar eşitlerine davranışlarında akılcı ve düşünceli olabilirken, başkaları üzerinde iktidar sahibi olduklarında bunu yapacaklarına insan doğası gereği güvenilemez. Birine böyle bir iktidar verildiğinde, neredeyse her zaman bunu bir şekilde kötüye kullanacaktır.

Politikacıların çoğunun kamu yararını gerçekten umursamayan bencil, egoist molozlar olduğuna inanıyor musunuz? Aptalca ve adaletsiz bir ekonomik sistemde yaşadığımızı düşünüyor musunuz?

Eğer cevabınız “evet” ise, o zaman günümüz toplumunun anarşist eleştirisine katılıyorsunuz demektir – en azından en genel hatlarıyla. Anarşistler iktidarın yozlaştırdığına ve tüm hayatlarını iktidar peşinde koşarak geçirenlerin iktidara sahip olması gereken en son insanlar olduğuna inanırlar. Anarşistler, mevcut ekonomik sistemimizin insanları nazik ve özenli insanlar olmak yerine bencil ve vicdansız davranışları için ödüllendirmeye daha yatkın olduğuna inanırlar. Çoğu insan böyle düşünür. Aradaki tek fark, çoğu insanın bu konuda yapılabilecek bir şey olduğunu akla getirmemesi veya her durumda her şeyi daha da kötüye götürmeyecek başka bir şeyi düşünmemesi – işte bu da iktidardakilerin sadık uşaklarının büyük olasılıkla her zaman en çok ısrar edecekleri şeydir.

Peki ya bu doğru değilse?

Üstelik buna inanmak için gerçekten bir sebep var mı? Bunları gerçekten sınavabildiğinizde, devletler ya da kapitalizm olmadan ne olabileceğine ilişkin alışıl gelmiş tahminlerin çoğunun bütünüyle yanlış olduğu ortaya çıkacaktır. Binlerce yıl boyunca insanlar yönetimler olmadan yaşadı. Bugün de dünyanın pek çok yerinde insanlar yönetimlerin kontrolü dışında yaşıyor. Hepsisi de birbirini öldürmüyor. Çoğunlukla herkes gibi hayatlarına devam ediyorlar. Elbette karmaşık, kentsel, teknolojik bir toplumda tüm bunlar daha karmaşık olacaktır: ancak teknoloji aynı zamanda tüm bu sorunların çözümünü çok daha kolay hale getirebilir. Aslında, teknoloji gerçekten insan ihtiyaçlarına uygun hale getirilecek olursa ha-

yatlarımızın nasıl olabileceği hakkında daha düşünmeye başlamadık bile. İşlevsel bir toplumu sürdürmek için gerçekten kaç saat çalışmamız gerekirdi – yani tele pazarlamacılar, avukatlar, hapisane gardiyanları, finansal analistler, halkla ilişkiler uzmanları, bürokratlar ve politikacılar gibi tüm yararsız ya da yıkıcı mesleklerden kurtulsak ve en iyi bilimsel beyinlerimizi uzay silahları ya da borsa sistemleri üzerinde çalışmaktan uzaklaştırıp kömür madenciliği ya da tuvalet temizliği gibi tehlikeli ya da can sıkıcı işleri makineleştirmeye yöneltsek ve kalan işleri herkesin arasında eşit olarak dağıtsak? Günde beş saat mi? Dört saat mi? Üç mü? İki saat mi? Kimse bilmiyor, çünkü kimse bu tür bir soru sormuyor bile. Anarşistler, sormamız gereken soruların tam da bunlar olduğunu düşünüyor.

Çocuklarınıza söylediğiniz (ya da ebeveynlerinizin size söylediği) şeylere gerçekten inanıyor musunuz?

“Kimin başlattığı önemli değil.” “İki yanlış bir doğru etmez.” “Kendi pisliğini kendin temizle.” “Başkalarına iyilik yap...” “Sırf farklı oldukları için insanlara kötü davranma.” Belki de çocuklarımıza doğru ve yanlış anlatırken onlara yalan söyleyip söylemediğimize ya da kendi buyruklarımızı kendimizin de ciddiye alıp almadığımıza artık karar vermeliyiz. Çünkü bu ahlaki ilkeleri mantıksal sonuçlarına kadar götürürseniz, anarşizme varırız.

İki yanlış bir doğru etmez ilkesini ele alalım. Eğer bunu gerçekten ciddiye alırsanız, tek başına bu bile savaşın ve ceza hukuku sisteminin neredeyse tüm temelini ortadan kaldırır. Aynı şey paylaşım için de geçerlidir: Çocuklara her zaman paylaşmayı, birbirlerinin ihtiyaçlarını düşünmeyi, birbirlerine yardım etmeyi öğrenmeleri gerektiğini söyleriz; sonra da herkesin doğuştan bencil ve rekabetçi olduğunu varsaydığımız gerçek dünyaya gideriz. Ancak bir anarşist şunu söyleyecektir: Aslında çocuklarımıza söylediklerimiz doğrudur. İnsanlık tarihinde kayda değer her büyük ilerleme, hayatımızı iyileştiren her keşif ya da başarı, dayanışma ve karşılıklı yardımlaşma üzerine kurulmuştur; şu anda bile çoğumuz paramızı kendimizden çok arkadaşlarımıza ve ailelerimize harcıyoruz; muhtemelen dünyada rekabetçi insanlar her zaman var olacak olsa da insanları yaşamın

temel ihtiyaçları için rekabet ettirmek bir yana, toplumun bu tür davranışları teşvik etmek üzerine kurulması için hiçbir neden yok. Bu yalnızca, herkesin birbirinden korkarak yaşamasını isteyen iktidardaki insanların çıkarlarına hizmet eder. Bu nedenle, anarşistler sadece özgür işbirliğine değil aynı karşılıklı yardımlaşmaya dayalı bir toplum çağrısında bulunurlar. Gerçek şu ki çoğu çocuk anarşist ahlaka inanarak büyür ve sonra yavaş yavaş yetişkin dünyasının aslında bu şekilde işlemediğini fark etmek zorunda kalır. Bu yüzden pek çoğu ergenlik çağında isyankâr, yabancılaşmış, hatta intihara meyilli hale gelir ve nihayetinde yetişkin olduklarında boyun eğmiş ve kederli olurlar; çoğu zaman tek tesellileri kendi çocuklarını yetiştirmek ve bu çocuklara dünya sanki adılmış gibi davranmak olur. Peki ya gerçekten de en azından adalet ilkeleri üzerine kurulmuş bir dünya inşa etmeye başlayabilseydik? Bu, bir insanın çocuklarına verebileceği en büyük armağan olmaz mıydı?

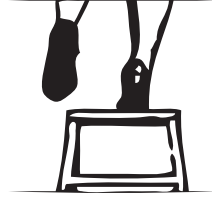
İnsanların temelde yozlaşmış ve kötü olduğuna mı inanıyorsunuz, yoksa belirli türden insanların (kadınlar, beyaz olmayanlar, zengin ya da yüksek eğitimli olmayan sıradan insanlar) kendilerinden daha üstün olanlar tarafından yönetilmeye mahkûm, aşağı türden varlıklar olduğuna mı?

Eğer cevabınız “evet” ise, o zaman görünüşe göre hiç de anarşist değilsiniz. Ancak cevabınız “hayır” ise, büyük ihtimalle zaten anarşist ilkelerin yüzde 90’ını benimsemişsinizdir ve hayatınızı, muhtemelen değil büyük ölçüde bu ilkelere uygun olarak yaşıyorsunuzdur. Başka bir insana nezaket ve saygıyla davrandığımız her an anarşist oluyorsunuz demektir. Başkalarıyla olan farklılıklarınızı, akılcı bir şekilde uzlaşmaya vararak, bir kişinin herkes adına karar vermesine izin vermek yerine herkesin söyleyeceklerini dinleyerek çözdüğünüz her seferinde anarşist olursunuz. Ne zaman birini bir şey yapmaya zorlama fırsatınız olsa, ama bunun yerine onun mantık

veya adalet duygusuna hitap etmeye karar verseniz, anarşist olursunuz demektir. Aynı şey bir arkadaşınızla bir şey paylaştığımız, bulaşıkları kimin yıkayacağına karar verdiğiniz ya da herhangi bir şeyi adil şekilde yaptığınız her defasında geçerlidir.

Şimdi, tüm bunların küçük insan gruplarının birbirleriyle iyi geçinmesi için iyi ve güzel olduğunu, ancak bir şehri ya da ülkeyi yönetmenin tümünden farklı bir mesele olduğunu söyleyebilirsiniz. Elbette bunda haklılık payı var. Toplumunu merkezsiz hale getirip [decentralize] küçük toplulukların eline mümkün olduğunca fazla güç verseniz bile demiryollarının işletilmesinden tıbbi araştırmaların ne yönde gelişeceği hakkında karar verilmesine kadar eşgüdümlü yürütülmesi gereken pek çok şey olacaktır. Ancak bir şeyin sırf karmaşık olması, onu demokratik olarak çözmenin bir yolu bulunmadığı anlamına gelmez. Sadece karmaşık olacaktır. Aslında, anarşistlerin karmaşık bir toplumun kendini nasıl yönetebileceğine dair çok çeşitli birbirinden değişik düşünceleri ve öngörülleri var. Ancak bunları açıklamak böyle küçük bir giriş metninin kapsamını çok aşacak. Öncelikle, pek çok insanın gerçekten demokratik ve sağlıklı bir toplumun nasıl işleyebileceğine dair modeller geliştirmek için çok zaman harcadığını söylemek yeterli; ancak ikinci ve bir o kadar önemlisi, hiçbir anarşist mükemmel bir plana sahip olduğunu iddia etmez. Topluma önceden üretilmiş hazır modeller dayatmak zaten isteyeceğimiz son şeydir. Gerçek şu ki, demokratik bir toplum yaratmaya çalıştığımızda karşımıza çıkacak sorunların muhtemelen yarısını bile hayal edemeyiz; yine de insan yaratıcılığı ne olursa olsun, bu tür sorunların her zaman çözülebileceğinden eminiz, yeter ki temel ilkelerimizin ruhuna uygun olsun – ki bunlar son tahlilde basitçe en temel insani ahlak ve nezaket ilkeleridir.

Anarşist Kütüphane

David Graeber
Siz Anarşist misiniz? Cevap sizi şaşırtabilir!
2000

17.07.2023 tarihinde şuradan alındı: kursadkiziltug.blogspot.com
Çeviri: Kürşad Kızıltuğ
İngilizce Aslı: Are You An Anarchist? The Answer May Surprise You!

tr.anarchistlibraries.net